

על קושיית האחרונים (רעק"א ועוד), מדוע אין אומרים 'קלוטה כמי שהונחה' או 'מהלך כעומד' לענין העברה מרשות לרשות, שלעולם יש לפטור משום שהחפץ נחשב כמונח באמצע, כשאיגודו במקום פטור — ע' קהלות יעקב — שבת ו,ב; ברכת מרדכי ח"א לג,ו; בית ישי יב.

'אמר חזקיה: לא שנו אלא... ורבי יוחנן אמר: אפילו...' — ע' במנחות קד. שם הראנו קו כללי במחלוקת שבין חזקיה ותלמידו רבי יוחנן; שיטת רבי יוחנן להעמיד המשנה ככולי עלמא ולא כדברי חזקיה כחד תנא, וכן להעמידה בכל אופן ולא באוקימתא מסוימת כדברי חזקיה. ועוד מצוינים שם כמאה מקומות שבהם נחלק רבי יוחנן עם חכמים אחרים, ובכולם שיטת רבי יוחנן להרחיב את הנושא ולא להגבילו — הן לענין העמדה באוקימות ואלבא דכולי עלמא, הן מבחינת אפשרויות יישום הדין וחלותו, או הרחבת המשמעות הלשונית.

'מתיב רב ביבי בר אביי: הגונב כיס בשבת...' — ע' אריכות רבה (בבאור סוגיתנו עפ"י המבואר בכתובות לא, ובישוב פסקי הרמב"ם) בשער המלך — הלכות גניבה ג,ב; חדושי הגר"ח הלוי ואבי עזרי — שם; שו"ת בית זבול ח"ב יט; קהלות יעקב — כתובות לב לו, ובח"ה טו.

דף צב

'זהאיכא מקום חלמה דאי בעי מפקע ליה ושקיל' — ללא קלקול הכיס. (חדושי הר"ן). והמאירי פרש: שיכול ליטול המעות ללא איסור תורה של חילול שבת, כגון שמרחיב את מקום התפירה — רק אז דנים אותו כעשוי כבר, אבל אם אי אפשר לו ללא איסור, אינו מוחזק שיחלל שבת (הגם שהוא גנב) ואין דנים אותו כעשוי.

'המוציא בין בימינו בין בשמאלו... חייב' — לא שמענו כאן שהעושה בשמאל חייב אלא בענין מלאכת הוצאה, אבל בשאר מלאכות אין הדבר ברור; כי הנה להלן (קג). מבואר שהכותב בשמאל [שלא כדרכו הרגילה] — פטור. אך אפשר דוקא כתיבה שמצריכה דקדוק רב, ולא שאר מלאכות. והדבר שנוי במחלוקת הפוסקים; יש סוברים שהוא הדין לשאר מלאכות שרגילים לעשותן בימין, כגון תולש ובורר — אם עשאן בשמאל פטור מן התורה משום 'שלא כדרך'. (ע' בחדושי הר"ן להלן קל. שהמל והעושה חבורה בשמאל פטור כמו בכתיבה. כן כתב הגר"מ בנט בספרו 'מגן אבות' לענין בורר בשמאל. וכן מובא מרא"מ הורביץ ומ'חזון יחזקאל'. ויש סוברים שחייב. (חיי אדם ט,ב; משנ"ב שם, ועוד. מובא בשבט הלוי ח"ח קעו. ונשאר ב'צ"ע לדינא'. וע' גם מנחת שלמה ח"ב כו,ד לענין חליבה. וע"ע דעות הפוסקים בזה, ב'מגדים חדשים' כאן).

'זמשא בני קהת מנלן דכתיב על המשכן ועל המזבח סביב, מקיש מזבח למשכן, מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות' — ואם תאמר מדוע צריך ללימוד זה הלא די להוכיח מכך שהמזבח או הארון הנישא על הכתף ודאי היו נתונים למעלה מעשרה טפחים — מכאן הוכיח הרשב"א (להלן צט): שאין לפטור מוציא חפץ כשאגודו במקום פטור אלא אם גופו של החפץ גבוה יותר מעשרה ויוצא מרשות הרבים וכד', שהוא אוכל כל גובה הרשות, אבל חפץ קטן שבולט החוצה — לא. (ראה עוד אריכות בשאלה זו בשו"ת רבי צבי הירש חיות (לו) — מובא במהרש"ם כאן. וערש"ש; שו"ת אבני נזר או"ח נד,ד).

‘ואמר רב: משה רבינו פרשו, מכאן אתה למד גובהן של לויים עשר אמות... דילמא משה שאני...’
 — בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סו) כתב (עפ"י סוגייתנו ועוד), שנראה שלא נשתנה גובה בני אדם מזמן משה רבינו עד זמן הגמרא, ומסתבר שגם לא מזמן הגמרא לזמננו. רק משה רבינו היה גבוה הרבה משאר בני אדם. ולדעה אחרת גם שאר הלויים. (ומבואר בראשונים שגם לפי דעה ראשונה בהכרח שהלויים היו גבוהים שבע אמות, מכך שנשאו את המזבח. ע' ריטב"א 'חדושי הר"ן'. וכ"כ בחזו"א לט, י). ומסתבר שלפי אותה דעה, גם כל ישראל היו אז גבוהים, כמו שמשמע בבבא-בתרא (עד) שמתו מדבר היו גבוהים מאד. ואולם שאר כל בני אדם שבעולם, גבהם היה כגובה שלנו, אלא שמקבלי התורה נשתנו בגבהם. עד כאן תורף דבריו. [וע"ע בשו"ת חוט השני (צו); שיעורין של תורה].
 ומכלל הדברים יש לשמוע שהיה הדבר מחוץ לדרך הטבע, [וכדרך שאמרו ז"ל שנתרפאו מכל מומים שהיו בהם מן השעבוד, ונתחסנו בגופם ובא זיוום, וכמו כן גדלה קומתם]. ולפי זה סרה הקושיא (ע' מהרש"ם בשם הר"י מפאריש) כיצד משה רבינו היה עובד עבודה בימי המילואים במשכן, והלא גובה הקרשים לא היה אלא עשר אמות — כי כיון שהגבהת קומתם היתה בדרך נס, אין כל קושי להניח שבשעה שעבד נתקטנה קומתו כפי הצורך.

‘אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה’ — הרמב"ם (הל' יסודי התורה ז, א. וע"ע ב'שמונה פרקים' ז) כתב שאין הנבואה חלה אלא על 'חכם גדול בחכמה, גבור במדות יו, שלא יהיה יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד...'. וכתב ב'מגדל עז' שמקורו מגמרא דידן, ופרש 'גבור' — הכובש את יצרו. וכבר הקשו (בכס"מ ולח"מ), שבסוגיא בנדרים (לח) משמע שהמדובר על גבורת הגוף, שהרי הביאו ראיה מואתפש בשני הלוחות...?
 ופרש הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר — כא, תשל"א; יג, כח תשל"ב), אין הכוונה לבעל כח גופני רב, 'בעל אגרופין', אלא גבור הוא זה העובד בכל כחותיו ומנצלם לגמרי לצרכי מגמת פניו, ובאמת, הן בכבישת היצר הן בדברים גשמיים, הגבורה היא גבורה נפשית.
 [בוהו הסביר מה שאמרו במדרש (ויק"ר ס"פ כו) על גבורת אהרן בהניפו בראש חדש ניסן כ"ב אלף אנשים. והלא היה זה מעשה ניסים, כמו שכתב החזקוני? אך אין בכך סתירה, כי באמת לא עשה כן בכוחו הטבעי, אלא שבכח התאמצותו והשקעת כל כחותיו נעשה לו נס וסייעוהו מן השמים].
 והר"ן בדרשותיו (הדרוש השלישי — 'החדש') פרש בדרך שונה, זו לשונו: 'עיקר הענין כי הנביא ראוי שיהיה שלם בכל השלמיות, שהם ענין נכבד בעיני ההמון למעלת הכלל, כי הוא שלוח אליהם, ולמען יהיו דברים נשמעים'.
 וכבר כתב הר"צ הכהן מלובלין זצ"ל ('ישראל קדושים' עמ' 58 ואילך) שהכוונה כאן רק לנביא השלוח אל המון העם, ולא לבעלי רוח הקדש, שהרי מצאנו רבים מן החכמים בעלי רוח"ק, ללא עושר וגבורה. (אך לפי ההסבר הראשון שהכוונה לגבורה נפשית, וכן עושר — לשמח בחלקו (כמוש"כ הכס"מ בהל' יסודי"ת שם), אפשר שגם כלפי רוח"ק נאמר כן).
 ע"ע: רסיסי לילה — לו (עמ' 64); מד (עמ' 85); צדקת הצדיק — קעז.

(ע"ב) 'אמר רבי אלעזר: תברא, מי ששנה זו לא שנה זו' — תירוץ 'תברא' מצינו לרבי אלעזר בשבעה מקומות בתלמוד: כאן, ביבמות קח: כתובות עה: ב"ק מח: ב"מ פב: חולין טז. וכריתות כד.
 וכן נמצא לחכמים נוספים שתירצו בדרך זו: שמואל (יבמות קח: ובפסחים לז:), רבי יוחנן (ב"ק מ:), רבי ירמיה (יבמות יג) ורבי זירא (שם מז:).

'לאחריו ובא לו לאחריו' — באופן שנשתנה קצת ממה שחשב. ויש סברה לפטרו כעין שמצינו (בכריתות

יט-כ) בנתכּוּיִן לתלוּש פּרִי זה ותלֵש פּרִי אַחֵר. (עפ"י פני יהושע. ומשמע שאם לא נשתנה כלל ממה שרצה — ודאי חייב.

ואולם השפת-אמת כתב להסתפק בהוציא לאחריו בצד זה ובא לו לאחריו בצד אחר. וכנראה נקט כדבר פשוט שמדובר בגמרא כשנתקיימה מחשבתו. וכן נראה מתוך דברי רעק"א כאן. ואולי סברתם היא שאין זו הוצאה כדרכה. וצ"ב. ומכל מקום צריך לומר שנתכוין לאחריו ובא לפניו, הגם שלא נתקיימה מחשבתו — חייב, כי ודאי נוח לו בשמירה מעולה יותר וכאילו נתכוין גם לכך. וע' רעק"א, חדושי הנצי"ב, רא"מ הורביץ, אור שמח יב, א).

'מדקאמר להו אי אתם מודין לאו מכלל דפטרי רבנן...' — לא משום לשון 'אי אתם מודים' מדייק, אדרבה, לשון זו בכל מקום משמעותה שאין בדבר מחלוקת. אלא דקדוק הגמרא הוא מלשון הסיפא, **'אני לא מצאתי תשובה לדבריהם והן לא מצאו תשובה לדברי'** — כלומר, לא מצאו פירכא להשוואה שהשויתי, אם כן משמע שגם הם מודים ששויים הם, ועל כרחך לומר שדעתם לפטור בשניהם. (הרמב"ן ועוד. וע' הסבר נוסף בריטב"א).

'נתנא כל באמת הלכה היא' — בירושלמי אמרו: הלכה למשה מסיני. ואולם יש סוברים לאו דוקא אלא כלומר הלכה פסוקה ללא חולק. (ע' במובא לעיל יא. שפת אמת ומהר"ץ חיות כאן).

'הוציאואוהו שנים — פטורין. לא יכול אחד להוציא והוציאואוהו שנים — חייבין' — סתם משנתנו הולכת בשיטת רבי יהודה, כמבואר בברייתא בגמרא. ואולם סתם מתניתין דלעיל אינה רבי יהודה, שהרי פטר התנא את המוציא בפונדתו בזמן שפיה למטה, ואילו רבי יהודה בברייתא מחייב. ומשמע סתם מתניתין הוא רבי מאיר בר פלוגתיה. וכן משמע בראש הפרק, שתנא דמתניתין הוא רבי מאיר. (ע' צ. 'מחייב היה רבי מאיר... וברש"י'). וצריך לומר שראה רבי דברי רבי יהודה בענין זה, וסתם המשנה כמותו. (ומצינו כמה סתמי משניות דלא כרבי מאיר. ע' למשל ב"ב קג: ריטב"א שבועות יג.). או יש לומר שמשנתנו היא המשך דברי רבי יהודה שבסוף המשנה הקודמת. (ע' ריטב"א. וכן מבואר בתוס' להלן צד. ד"ה את) שמשנתנו רבי יהודה היא).

*

'אין השכינה שורה אלא על חכם...' —

'... הגיע איש נושא אלי כתב מאת רבי אברהם הסופר, אבי האיש ההוא רבי ניסים מספר מקרהו, ואמר כי זה ארבע שנים החל רוח ה' לפעמו פעם בהקיץ פעם בחלומו, ומלאך דובר בו ואת שמו הגיד לו. וכי כתב לו ספר כ"ג ידות של נייר וקרא אותו 'פלאות החכמה' ועוד התחיל לכתוב לו פירוש ארוך על כל תיבה ותיבה, ועל עלה אחד של נייר מן הספר ההוא פירוש שתי ידות של נייר. גם שלח לי זכרון חמשים פרקים. ודברים אלו נסתפקו בעיני ובלבי הרבה מאד...'

... ואמנם, שאמין שיהא נביא או שידבר עמו מלאך השם יתברך ולמדו וכתב לו ספר זה — מן הנמנע בעיני. וזה מכמה צדדין לא אאמינהו ולא נצטייר בלבבי;

האחד, מפני שכבר מסרו לנו רבותינו ז"ל חכמי האמת שאין הנבואה שורה אלא על חכם עשיר וגבור, וזה שילין בלא שום חכמה וכאור בקר יקום בקרבנו נביא — זה רחוק, וכבר הורונו ז"ל הוראה גמורה שאינו כן. ואמנם איני גוזר שלא הגיע שום דיבור או שום צווי לשום אדם אם

הוא בעל אותן שלשה תנאים, שכבר מצינו לבן ואבימלך וגדעון ומנוח ואשתו, ושאמרו עליו עליהם השלום מנוח ע"ה היה — כי זה כולו אינו אלא לשעה, לצורך או לפלא, שאפילו אתון בלעם ראתה המלאך כאשר יעיד על זה הכתוב, וגם דברה לשעה, אבל שיתמיד אליו הדבור ואפילו ברוח הקדש כדניאל... לא נודע ולא נתודע.

ועוד, שאין הדור ראוי לכך...

ועוד, כי אפילו בזמן הנביאים ובארץ הקדושה ארצנו שהיתה ארץ הנבואה, לא נשמע ולא נהיה כזה שיכתוב מלאך ספר גדול ממולא כל חכמה כזה לשום אדם מימות אדם הראשון ועד עתה. וכל מי שיקרא חכם או נבון צריך לקחת ראייה ממה שהיה למה שהוא, שאין כל חדש תחת השמש...

ואני מחזור למצוא שום עלה לעלול זה, ואומר כי חלוקי טבעי בני האדם והכנת המוטבעות בכח דמיונם — רבים, גם המקרים ההויים בהם דרך מקרה או דרך סבה — אין מספר. כבר היו אנשים וכן רבים שכח דמיונם חזק או מתחלת תולדותם או שיתחדש בהם במקרה, ויראו חזיונות אמתיים וקראו אותם החכמים בהין...

ולי ספר אחד מן החכמים ויהודי כשר ואמתי וחכם גדול היה, כי בזמנו היה אחד במקום שהיה הוא. ויש אנשים שמתוך המקרה שרה בהם רוח וידבר ויודיע ענינים כפי שכפאם שד. ומאלו ראיתי אנשים נאמנים מגידים מפיהם לאזני דברים גדולים, ובעיר לארדה היה קטן אחד שאינו יודע ספר והיה אומר כמה מזמורים וכמה דברים, ואחר אמר להם הוא עצמו לעשות לו רפואה, וכתבו מפיו אחת ועשו — ונתרפא. וכאלו נראים מאנשים הרבה. ויש מי שמשתמש בשם. והגידו לי אנשים נאמנים שראו בארץ אשכנז איש כשר ודורש רבים בפני גדולי התורה דברים נפלאים ודרשות לא יעשו כן כל הגדולים אשר בארץ, ועושה כן בשם, קורין אותו שם 'הדורש'. וראיתי אני איש מאשכנז ושמנו אברהם מקולוניה ועבר עלינו עד מלך קטטילה אבי המלך המולך עכשיו, ושנה שמו 'נתן' להתנכר, והיה עומד בבית הכנסת של קולוניה במערב וקול יוצא כנגד מן המזרח מעל גבי הארון שמניחין בו ספרי תורה, ושואלין לו כל דבר והיה משיב, ואותו קול דורש מה שלא ידרוש כל חכם בישראל...

סוף דבר לבי ולב כל חכם כמוכם כמוהם נבון בענין זה... ואחרי המבוכה הזאת אני אומר כי היה הענין הזה צריך חקירה גדולה, חקירת אנשים ואנשי מדע...

וישראל נוחלי דעת האמת, בני יעקב איש אמת, כולו זרע אמת, נוח להם לסבול עול גלות ומה שיגיעם, מהאמין בדבר עד שיחקרו חקירה רבה, חקירה אחר חקירה, להסיר כל סיג מהדברים הנאמרים להם. ואפילו במה שיראה להם שהוא אות ומופת. והעד הנאמן באהבת עם־אלקי-אברהם דרך האמת ולהרחיקם (אף) ונשצ"ל: את) המסופק — ענין משה עם ישראל שהיו פרוכי עבודה קשה ונצטוה משה לבשרם, ועם כל זה אמר 'הן לא יאמינו לי' והוצרך לכמה אותות, וזה אות אמת על עמנו עם ה' שלא להתפתות בדבר עד עמדם על האמת בחקירה רבה חקירה גמורה...'. (מתוך תשובות הרשב"א ח"א תקמח)

הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה ונמלך עליה לזריעה, שאילו היה נשאר במחשבה ראשונה היה פטור. ואת"ל שגם בזה חייב, כי לפי המצב הנוכחי יש כאן שיעור המחייב, עדיין יש להסתפק במוציא גרוגרת לאכילה וצמקה וחזר ותפחה — האם יש תורת 'דיחוי' לענין שבת אם לאו. 'תיקו'.

ב. זרק כזית תרומה לבית טמא — פטור, שהרי שיעור חיוב אכלים אינו אלא כגרוגרת. ואולם אם נח ליד אכל פחות מכביצה — שאל רבא את רב נחמן, שמא נאמר הואיל ומצטרף עם אותו אכל לענין טומאה, כמו כן תיחשב זריקתו כאילו זרק גרוגרת ויתחייב. (וניסו לפשוט לחיוב, ודחו).

א. דוקא כזית תרומה לבית טמא, שיש איסור גמור על אכילתה בטומאה, אבל זרק כזית חולין או פחות מכזית תרומה — פטור. ראשונים. והרמב"ם לא הזכיר 'תרומה', ויש שכתבו שלא גרס כן בגמרא, ולדעתו אין הבדל בין חולין לתרומה (ע' משל"מ שבת יח. וע"ע חדושי הגר"ר בנגיס ח"א סוס"י ז). מסתבר שאין הבדל אם אותו אכל המונח בבית הוא תרומה או חולין. (רשב"א, עע"ש).

ב. יש ראשונים שסוברים, אם זרק כזית תרומה טהורה לבית טהור, חייב גם אם אין שם אוכלים אחרים, הואיל וזר לוקה על אכילת כזית, הריהי כמות חשובה גם לענין הוצאת שבת. ויש חולקים וסוברים שבבית טהור פטור, כי איסור זרות לא בא על ידי הוצאה זו.

ג. התוס' ועוד צדדו לומר, שאם היה כביצה באכל שהיה מונח בבית, (וכבר הוא טמא), אין כאן צירוף למה שזרק, ויפטור.

ג. אבא שאול אומר: שתי הלחם ולחם הפנים שיעורם בכגרוגרת, כשאר אכלים.

ד. המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך כרמלית — אם נח בכרמלית, פטור. ואם לאו — בן עזאי פוטר כאשר היה מהלך בהוצאתו — שהמהלך כעומד דמי, וכאילו נח בכרמלית. וסתם מתניתין דלא כבן עזאי. הוורק דרך כרמלית ופסק שם כח הוורק, כגון שהתחיל שם לירד באלכסון לרשות הרבים — אפשר שפטור (עתוס' להלן צט:).

פרטים נוספים — ע' במובא לעיל ה-ו.

דפים צא — צב

קכג. א. מה דינו של המוציא כלי מלא פירות, ולא הוציאו במלואו?

ב. מה דינו של העומד ברשות זו ופשט ידו מלאה פירות לרשות אחרת; פשט ידו ריקנית לרשות אחרת, והניח אחר דבר מה בתוכה, והכניסו פנימה.

ג. הגונב כיס בשבת — באיזה אופן הוא פטור מן התשלומים?

א. המוציא כלי מלא פירות או מיני בשמים וכדו', ולא הוציאו במלואו — אם גם הפירות שבתוכו לא יצאו לגמרי מהרשות שהיו בה — פטור. (אפילו אם המשיך אחר כך והוציאו לגמרי, ההנחה שבינתים מפסקת ופטור. אחרונים, עפ"י רש"י).

ואם הפירות יצאו לגמרי ורק הכלי אגוד במקומו — חזקה מחייב, שאגד כלי לא שמיה אגד. וכן דעת אביי (לאחר חזרה). ואילו רבי יוחנן פוטר, וכן אמר רבא למסקנא — שאגד כלי שמו אגד.

וכן הלכה (רמב"ם שבת יב, יא; רי"ד; ריא"ו; 'חדושי הר"ן'). ויש שפסקו כחזקה שהיה רבו של רבי יוחנן (כן הביא המאירי בשם 'גדולי הדורות שלפנינו').

[ומשמע בגמרא שהוא הדין לשנצים (= שרוכים, רצועות לרכיסה) הנסרכים מאחורי הכלי, כל עוד הם אגודים ברשות האחרת — פטור. וכן מבואר לעיל (ה. לרבא) שאפילו קרומיות של הכוורת הבולטות למעלה מ' — נחשב איגודו במקום פטור].

א. כלי שקשור בחבל, יש מקום לדייק מלשון הרמב"ם (שבת יג, יד) שאעפ"י שהחוט אגוד ברשות אחרת, אם הכלי כולו יצא — חייב, אלא אם כן החבל נתון בידו של האדם העומד ברשות האחרת ובידו למושכו, אבל אם הוא על הקרקע או שאי אפשר למשוך בו את הכלי בחזרה — חייבים על הוצאה זו. וצ"ע (עפ"י רעק"א להלן קב).

ב. אין אומרים אגד כלי שמיה אגד אלא בענין שאם ימשוך הכלי לרשות שהוא שם, תימשך עמו תכולתו, אבל אם לא ימשך עמו — לא שמיה אגד, כגון שמוציא חפץ כבד בכלי שאין לו תוך (עפ"י תוס' פסחים פה:).

ב. המוציא פירות מרשות היחיד לרשות הרבים ולא הניחם שם — אם למעלה משלשה טפחים מהקרקע, פטור, (שאיין כאן 'הנחה'. ואפילו ננקוט 'קלוטה' (באור הרשות) כמי שהונחה דמי', יתכן ופטור משום שאגד יד לא שמיה אגד באופן זה. עפ"י תוס'). ואם למעלה מג' טפחים — נחלקו אב"י ורבא האם אגידת ידו לגופו שברשות האחר, נחשבת 'אגד' לפטור אם לאו; לאב"י פטור ולרבא חייב.

והוא הדין במקרה ההפוך — פשוט ידו מלאה לרשות אחרת, ובא אחר והניח בתוכה, והכניס ידו פנימה. הרמב"ם (יג, ו) פסק שחייב. וכן פסקו הרי"ד והרי"א ז'. ואולם לפי פירוש אחר המובא בראשונים (ערמב"ן ועוד), לפי המסקנא לרבא ולאב"י חייב. ולפי"ז להלכה נראה שאגד יד שמיה אגד. וכן הביא הכסף-משנה בשם הרמ"ך.

ג. הגונב כיס בשבת והוציאו מרשות הבעלים לרשות הרבים באופן שחייב שבת וגניבה באים כאחת — פטור מתשלומין, 'קם ליה בדרבה מיניה'. הלכך אם היה מגרר ויוצא [לצדי רשות הרבים וכדו'] — מקום שהמשיכה קונה לגנב. רש"י עפ"י כתובות לא. וערמב"ן] פטור, (ודוקא בדבר שדרכו בגרירה. וע"ע פרטים בכתובות לא).

ואמרו בגמרא, שלפי הדעה האומרת 'אגד כלי שמיה אגד' אי אתה מוציא שיחול איסור שבת בבת אחת עם הגניבה אלא אם היו בכיס דברים ארוכים, שלא קנאם אלא כאשר הוציא את כל הכיס, ובאופן שאין שנצים שנרכים, אבל בלאו הכי הלא קנה את כל מה שיצא לחוץ, ועדיין לא נתחייב משום שבת אלא בהוצאת כל הכלי. [ואין חילוק אם הוציא הכלי דרך פיו או כשהוציא דרך שוליו, גם באופן זה קנה את כל מה שבחוץ, לפי שהוא יכול לקרוע את התפירות (בכגון כיסים שלהם, שלא היו תפורים בחזקה. תוס') ולהוציא המעות].

א. הרמב"ם, אעפ"י שפסק אגד יד שמו אגד, לא הביא אוקימתא זאת בדברים ארוכים. וכבר עמדו על כך אחרונים ז"ל.

ב. ישנה דעה (בכתובות לא) הסוברת שאעפ"י שהחייבים לא חלים כאחת, הואיל ואי אפשר להנחה בלא עקירה, נפטר מכל חיובי הממון שמתחייב במהלך ההוצאה. וסוגיתנו אינה סוברת כן (ע' רא"מ הורביץ).

דף צב

קכד. א. מהן צורות ההוצאה השונות שאדם פטור עליהן משום הוצאה שלא כדרך?

ב. המוציא משא למעלה מעשרה טפחים — מה דינו?

ג. המתכוין להוציא בצורה זו ועלתה בידו צורה אחרת — מה דינו?

א. המוציא בין בימינו בין בשמאלו, בתוך חיקו, על כתפו — חייב, [שכן משא בני קהת — בכתף ישאו].

משמע מרש"י שאפילו באופן שאין דרכו לשאתו על הכתף — חייב. וצריך באור, הלא ממשא

בני קהת אין הוכחה אלא על דבר כבד (עפ"י שפת אמת. וע"ע פני יהושע).

הוציא כלאחר ידו, ברגלו, בפיו (בשאר דברים שאינם אֶכְלִים. תוס'), במרפקו, באזנו, בשערו, בפונדתו

(= אזור חלול) שפיה נתון למטה, בין פונדתו לחלוקו, בשפת (= שולי) חלוקו, במנעלו, בסנדלו — פטור,

שלא הוציא כדרך המוציאים. רבי יהודה מחייב בפונדתו שפיה למטה.

הוציא משא על ראשו — פטור. ואף על פי שאנשי הוצל דרכם בכך — בטלה דעתם אצל כל אדם. ואפילו

אחד מהם שעשה כן כדרכו פטור.

א. יש אומרים: דוקא בהוצל שהיא עיר קטנה, ואפילו במקומם בטלה דעתם, אבל עיר גדולה לא

בטלה דעתם במקומם ('חדושי הר"ן'. וע"ע חילוקים בענין זה בתוס' ובמאירי).

ב. יש אומרים שאם מחזיקו בידו כשהוא על ראשו — דרך משא הוא זה וחייב. ויש אומרים שמשא

כבד הדרך לשאתו על ראשו (ע' מאירי; שפת אמת).

ב. אמר רבי אלעזר: המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים — חייב, שכן משא בני קהת. (ודוקא במעביר,

ואפילו הוא באויר ולא על כתפו, אבל הורק למעלה מעשרה טפחים — פטור, שרשות הרבים תופסת עד

עשרה).

משמע בגמרא להלן (צז.), שהלכה זו מוסכמת על דעת הכל.

ג. המתכוין להוציא לפניו (כגון שצרר מעות בסדינו כדי שיהיו תלויים לפניו) ובא לו לאחוריו — פטור, שאין

נוח לו בכך, שהרי נתכוין לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה. אבל להפך, נתכוין לאחוריו ובא

לו לפניו — חייב. (כן שנינו במשנה, וכהסבר רבא שאין מחלוקת בדבר).

נתכוין לאחוריו ובא לו לאחוריו — לרבא (בדעת רבי אלעזר), יש בדבר מחלוקת. ואולם לדברי רב אשי,

וכן משמע מסקנת הגמרא — לדברי הכל חייב.

דבר שכן דרכו לעתים, לבוא הנה והנה — גם אם נתכוין לפניו ובא לאחוריו — חייב, שהרי מתחילה ידע

שסופו להיות כן. כגון האשה החוגרת בסינר, שתלתה בו דבר מה ודרכו להיות חוזר סביבותיה. רבי יהודה

אומר: אף במקבלי פתקים.

יש מפרשים: אותם כיסים שהפתקים ניתנים בהם, דרכם להתהפך. [ומשמיע רבי יהודה שאף

פתקי המלכות, הזקוקים לשמירה יתרה — חייב]. וי"מ: הוציא הפתקים כדי ליתנם לרץ זה

ונתנם לאחר, הואיל ומצוי הדבר לקרות — חייבים בהוצאתם אפילו לא נתקיימה מחשבתם

(עפ"י ראשונים).

דפים צב — צג

קכה. מה דינם של שנים שעשו מלאכה יחדיו, באופנים השונים?

שנים שעשו מלאכה יחדיו; —

בזמן שכל אחד מהם יכול לעשותה לבדו — רבי מאיר מחייב, רבי יהודה ורבי שמעון פוטרים. (וכן סתמה משנתנו).

אין אחד מהם יכול לעשותה לבדו — רבי מאיר ורבי יהודה מחייבים (וכן סתמה משנתנו), ורבי שמעון פוטר. אחד יכול ואחד שאינו יכול — דברי הכל חייב. ופירש רב חסדא: זה שיכול חייב, אבל השני 'מסייע' הוא ואין בו ממש. [ואעפ"י שיש חכמים שסברו מסייע יש בו ממש, נסתייעו בגמרא מכמה מקומות כפי סברת רב חסדא].

התוס' פירשו 'אינו יכול' — אעפ"י שיש לו כח לעשותה לבדו, אך באחיזה שהוא אחוז בה עתה, אי אפשר לו לעשות לבד, כגון שתפש את הקורה בקצה או באצבעו. ולזה הסכימו שאר ראשונים.

השפת-אמת כתב שנראה שלא דיברו התוס' אלא בזה יכול וזה אינו יכול, אבל בזה אינו יכול וזה אינו יכול, אם יכול לעשות לבדו, ואחוז באצבע, באופן שנצרך לסיוע — פטור. ואולם מדברי הרמב"ן והריטב"א אין משמע כן. אך נראה שלא אמר השפ"א אלא באחוז באצבע, שנחשב 'שלא כדרך' אבל כגון מחזיק בקצה הקורה באופן שנצרך לאחר שיתפוש בקצה השני, הגם שיכול היה להחזיק באמצע — אורחיה ואורחיה הוא.

באופנים ששניהם חייבים, (לרבי מאיר בכל אופן, ולר"י כשכל אחד אינו יכול לבדו) — נחלקו רב חסדא ורב המנונא האם די בשיעור אחד לשניהם או צריך שיעור חיוב לכל אחד ואחד. והוכיחו כמה אמוראים שדי בשיעור אחד לשניהם, וכגון צבי אחד שנכנס לבית ונעלוהו שנים — חייבים, אעפ"י שאין שיעור צידה לכל אחד ואחד.

א. הלכה כסתם משנה, שבזה אינו יכול וזה אינו יכול — חייבים, ובזה יכול וזה יכול — פטורים.

בשאר איסורי תורה — מדברי כמה ראשונים נראה ששאר איסורים, עכ"פ איסורים שיש בהם חטאת, דינם כדין מלאכת שבת. ע' ריטב"א ועוד — קדושין מג; רש"י פסחים פה; וכן צדד המנחת-חינוך (כו, ג לענין שנים ששחטו לע"ז). ואולם יש אומרים שאין לפטור אלא בשבת (ע' שו"ת הרשב"א ח"א כה. וכן צדד המנחת-חינוך (טו, ט) לענין הוצאת פסח חוץ לחבורה. וכן בפני יהושע כאן). ואולם ב'זה יכול וזה אינו יכול' כתב במג"ח (שם) שאין חילוק, כי סברה היא ולא גזרת הכתוב. ובענין איסור 'שחוט' חוץ' — ע' בובחים קח.

לענין הכשר והפסול ששחטו — ע' מהרש"ל חולין יז; רשב"א; יו"ד ב, תבואות שור סקנ"ב נ"ה; שפת אמת צג: קהלות יעקב זבחים יג, ג. לענין מחשבת פסול בשחיטה — ע' משנה חולין מ ושם מא; יו"ד ה. מחשבת פיגול בקדשים — ע' מג"ח קמד, ג. לענין יין נסך — ע' חזו"א יו"ד מט, יב.

ב. משמע בתוס' הרי"ד, שמשא של שלשה בני אדם שנשארוהו ארבעה אנשים — פטורים, כי כל אחד נחשב כמסייע שאין בו ממש, וכדין זב הרוכב על גבי בהמה. וכן כתב הגרעק"א.

דף צג

קכו. מה הדין במקרים הבאים לענין טומאת מדרס?

א. זב שהיה יושב על מטה וארבע טליות תחת רגליו.

ב. היה רוכב על גבי בהמה וטליות תחת רגליו.

ג. היה מוטל על חמשה ספסלים או פונדאות.